

Wyrok z dnia 15 kwietnia 1999 r.

I PKN 10/99

Sąd pracy nie jest związany prawomocnym wyrokiem karnym skazującym pracownika za przestępstwo niedopełnienia obowiązków nadzoru nad powierzonym mieniem co do zakresu naprawienia szkody wyrządzonej niedoborem (art. 11 KPC).

Przewodniczący: SSN Teresa Flemming-Kulesza, Sędziowie SN: Walerian Sanetra, Barbara Wagner (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 15 kwietnia 1999 r. sprawy z powództwa Gminnej Spółdzielni „S.Ch.” w Ł. przeciwko Stanisławowi A. o odszkodowanie, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 17 września 1998 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Apelacyjny w Lublinie wyrokiem z dnia 17 września 1998 r. [...] oddalił apelację Stanisława A. od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie z dnia 22 stycznia 1998 r. [...], zasądzającego od niego na rzecz Gminnej Spółdzielni „S.Ch.” w Ł. kwotę 12.869,67 zł z odsetkami i oddalającego powództwo w pozostałym zakresie.

Sąd ustalił, że pozwany był zatrudniony w powodowej Spółdzielni od 1 października 1974 r.; od 1 marca 1980 r. na stanowisku magazyniera, od 1992 r. - magazyniera towarów masowych, tj. materiałów budowlanych, pasz i węgla. Inwentaryzacja z dnia 9 stycznia 1995 r. wykazała niedobór w powierzonym pozwanemu mieniu w kwocie 18.281, 17 zł. Niedobór dotyczył okresu od 1 stycznia 1993 r. do 31 grudnia 1994 r., gdyż w tym czasie nie przeprowadzono w magazynie inwentaryzacji. Dokonywano jedynie konfrontacji zapisów kartotekowych magazyniera z kartotekami ilościowo – wartościowymi prowadzonymi przez księgowość w formie tzw. punktowa-

nia. Magazyny były usytuowane na ogrodzonym i oświetlonym placu, zajmowanym również przez Spółdzielnię Mieszkaniową i Wytwórnę Wód Gazowanych. Plac nie był dozorowany. Na utwardzonej jego części składowane były węgiel i eternit. Pozostałe materiały (między innymi cement w workach i pakowane w workach pasze) znajdowały się w magazynach o pow. 460 m² i 440 m², do których drzwi były zamykane na dwie kłódki. Na wysokości około 2 m od podłoża usytuowane były dwa małe okienka. Komplet kluczy od pomieszczeń magazynowych miała strona powodowa. Z inicjatywy Stanisława A. i bez wyraźnej zgody Spółdzielni, sporadycznie zastępowała pozwanego żona lub inny magazynier.

Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej wyrokiem z dnia 9 maja 1996 r. uznał Stanisława A. winnym tego, że w okresie od 24 lutego 1992 r. do stycznia 1995 r. nieumyślnie stworzył możliwość powstania niedoboru w powierzonym mu mieniu poprzez niedopełnienie obowiązków w zakresie nadzoru nad tym mieniem, w wyniku czego nastąpił istotny niedobór w mieniu wynoszący 17.575, 81 zł, tj. o czyn z art. 218 § 1 KK, że od stycznia 1994 r. do stycznia 1995 r. działając przestępstwem ciągłym przerobił dwa dowody wpłat do Banku Spółdzielczego w Ł. na łączną kwotę 1.121, 60 zł, tj. o czyn z art. 200 § 1 KK, art. 266 § 1 i 4 KK, art. 265 § 1 KK, oraz, że w okresie od 6 stycznia 1992 r. do 28 grudnia 1994 r. działając przestępstwem ciągłym poświadczył nieprawdę w 321 dokumentach określających sprzedaż gotówkową na swoje nazwisko, choć faktycznie nabywcami towarów były inne osoby.

Ustaleń w przedmiocie wysokości niedoboru Sąd dokonał na podstawie opinii biegłego wydanej w postępowaniu karnym, którą ocenił jako rzetelną, logiczną i wiarygodną. Mienie powierzono pozwanemu prawidłowo, a powstała w nim szkoda została przez stronę powodową wykazana. Co do winy Stanisława A. – została ona stwierdzona w postępowaniu karnym, zaś ustalenia prawomocnego wyroku skazującego wiążą sąd w postępowaniu cywilnym (art. 11 KPC).

Pozwany nie ponosi odpowiedzialności za cały ujawniony niedobór. Strona powodowa przyczyniła się bowiem do powstania szkody w 25%. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 15 stycznia 1991 r. w sprawie zasad prowadzenia rachunkowości (Dz.U. Nr 10, poz. 35) w § 18 ust. 4 przewiduje, że na terenie strzeżonym inwentaryzacja towarów objętych ewidencją ilościowo – wartościową powinna być przeprowadzana nie rzadziej niż raz na dwa lata. Nie przeprowadzono inwentaryzacji powierzonego pozwanemu mienia w terminie określonym powołanymi przepisami. Stronie powodowej można przeto postawić zarzut braku właściwego nadzoru nad

magazynem. Do powstania niedoboru przyczyniły się także zaniedbania organizacyjne ze strony Spółdzielni, która tolerowała nieformalne zastępstwa oraz odbiór przez pozwanego pieniędzy od kupujących, nie wyposażając go w kasetkę do przechowywania gotówki.

Stanisław A. zaskarżył ten wyrok kasacją. Wskazując jako jej podstawę naruszenie przepisów postępowania, a to art. 233 KPC w związku z art. 386 § 4 i art. 385 KPC „ przez pominięcie istotnych oświadczeń zawartych w przesłuchaniach pozwanego co do przyczyn powstania niedoboru, a w ślad za tym uznanie sprawy za dostatecznie wyjaśnioną w toku postępowania dowodowego przed sądem pierwszej instancji i nieprzeprowadzenie dowodu nie zgłoszonego przez żadną ze stron”, wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy temu ostatniemu Sądowi do ponownego rozpoznania, przy uwzględnieniu kosztów postępowania kasacyjnego. Skarżący kwestionował ustalenie w przedmiocie zakresu jego odpowiedzialności za niedobór. Jego zdaniem, Sądy pominęły istotne dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności, a zwłaszcza fakt, że obrót węglem odbywał się częściowo poza magazynem. Dostarczano go bezpośrednio odbiorcom (szkole i spółdzielni mieszkaniowej), a więc poza możliwością kontroli ilościowej przez pozwanego. Ponadto, wielokrotnie podnosił, co potwierdzili świadkowie, „kłopoty z wagą”. Sąd nie uwzględnił tej okoliczności, chociaż niesprawność wagi miała istotne znaczenie dla ustalenia rozmiaru niedoboru, a w konsekwencji i zakresu odpowiedzialności za ten niedobór.

Strona powodowa wniosła o oddalenie kasacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W rozpoznawanej sprawie bezsporny jest fakt, że w prawidłowo powierzonym Stanisławowi A. mieniu stwierdzono zawiniony przez niego niedobór, który za okres od 1 stycznia 1993 r. do 31 grudnia 1994 r. wyniósł 17.575,81 zł. Prawidłowość powierzenia mienia pozostaje w związku z inwentaryzacjami przeprowadzonymi w dniach 22 i 27 lutego, 22 czerwca oraz 31 grudnia 1992 r., po których stany ewidencji magazynowej zostały doprowadzone do stanów faktycznych, a stwierdzone różnice odpowiednio rozliczone. Winę Stanisława A. ustalił Sąd Rejonowy w Białej Podlaskiej skazując go wyrokiem z 9 maja 1996 r. za przestępstwa z art. 218 § 1, art. 200 § 1, art. 266 § 1 i 4 w związku art. 265 § 1 i art. 58 w związku z art. 10 § 2 Kodeksu

karnego. „Ustalenia wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą sąd w postępowaniu cywilnym” (art. 11 zdanie 1 KPC).

Słusznie twierdzi skarżący, że przy ustaleniu zakresu obowiązku odszkodowawczego nie może mieć „decydującego i zasadniczego znaczenia prejudycjalne oddziaływanie prawomocnego wyroku skazującego, który sądy cywilne związały jedynie co do popełnienia przestępstwa, nie zwalniając bynajmniej z obowiązku poczynienia własnych ustaleń co do zakresu odpowiedzialności pozwanego w płaszczyźnie cywilnoprawnej”. W tym właśnie zwłaszcza kierunku, ustalenia zakresu odpowiedzialności pozwanego, prowadzone było postępowanie zarówno przez Sądem pierwszej jak i drugiej instancji.

Pracownik odpowiada w pełnej wysokości za szkodę powstałą w mieniu powierzonym mu z obowiązkiem wyliczenia się (art. 124 § 2 KP). Istotą tego rodzaju odpowiedzialności jest domniemanie winy. Znaczy to, że samo wykazanie przez pracodawcę szkody w prawidłowo powierzonym mieniu czyni aktualnym obowiązek odszkodowawczy pracownika. Jednak zgodnie z art. 124 § 3 KP, pracownik może uwolnić się od odpowiedzialności, jeżeli wykaże, że szkoda powstała z przyczyn od niego niezależnych. Nie ponosi on też odpowiedzialności za szkodę w takim zakresie, w jakim pracodawca lub inna osoba przyczyniły się do jej powstania albo zwiększenia (art. 117 § 1 w związku z art. 127 KP), jak również za szkodę wynikłą w związku z działaniem w granicach dopuszczalnego ryzyka (art. 117 § 2 w związku z art. 127 KP).

Nie jest usprawiedliwiony zarzut kasacji jakoby Sąd nie rozważył odpowiedzialności pozwanego w płaszczyźnie cywilnoprawnej. Przeczy temu w sposób oczywisty ustalenie odszkodowania w wysokości 75% wartości niedoboru. Sąd, określając granice odpowiedzialności pozwanego za niedobór, wziął pod uwagę wszystkie podnoszone przez niego okoliczności ekskulpacyjne. Nie wszystkie uwzględnił, gdyż, jak wynika z motywów zaskarżonego wyroku, niektóre twierdzenia pozwanego pozostawały w sprzeczności z innymi dowodami, w ocenie Sądu bardziej wiarygodnymi. Uwzględnił wszakże obrót węglem z pominięciem magazynu, tolerowanie nieformalnych zastępstw, uchybienie przepisom dotyczącym zasad prowadzenia rachunkowości, ustalając że niedobór w 25% jest rezultatem przyczynienia się strony powodowej do jego powstania. Należy przy tym podkreślić, że Stanisław A. wiedział o tych faktach, godził się na nie, nie zgłaszał zastrzeżeń pod adresem pra-

codawcy. Mógł on także w każdym czasie wnosić o przeprowadzenie inwentaryzacji, zwłaszcza powziąwszy podejrzenie co do niesprawności wagi.

Zarzut jakoby Sąd naruszył obowiązek dopuszczenia z urzędu dowodu na okoliczność sprawności wagi jest chybiony. Sąd nie ma bowiem obowiązku prowadzenia postępowania dowodowego, ani z urzędu ani na wniosek, ponad potrzebę procesową, tj. do czasu, gdy uzna sporne okoliczności sprawy za dostatecznie wyjaśnione (art. 217 § 2 KPC). Niesprawność wagi podniesiona w kasacji jako okoliczność niezależna od pozwanego, a wpływająca na zakres jego odpowiedzialności, nie została jednoznacznie potwierdzona. Świadek Sabina R. nie miała stanowczej wiedzy na ten temat. Słyszała jedynie „o kłopotach z wagą”. Pozwany nie sygnalizował o uszkodzeniu urządzenia przełożonym. Dokonując oceny materiału dowodowego także w tym aspekcie Sąd drugiej instancji nie przekroczył granic swobody wyznaczonych w art. 233 KPC.

Kierując się powyższymi motywami Sąd Najwyższy, stosownie do art. 393¹² KPC, orzekł jak w sentencji.

=====